

***WEWNĄTRZSZKOLNY
PROGRAM
PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY
I AGRESJI W SZKOLE***

Rok szkolny 2014/2015

WEWNĄTRZSZKOLNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY I AGRESJI W SZKOLE

STWORZONY DLA POTRZEB ZS w Gostycynie

WSTĘP:

Z uwagi na narastające w szkole zjawisko agresji wśród uczniów (zwłaszcza słownej) podjęliśmy działania profilaktyczne w zakresie zapobiegania i przeciwdziałania agresji.

W związku z powyższym przystąpiliśmy do stworzenia wewnątrzszkolnego programu przeciwdziałania przemocy i agresji.

Założenia teoretyczne programu wynikają z podstawowych prawidłowości i zasad psychologii ogólnej i społecznej.

CELE GŁÓWNE:

1. Eliminowanie zachowań agresywnych i przemocy wśród młodzieży.
2. Wzrost poczucia bezpieczeństwa ucznia w szkole.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

1. Dostarczenie wiedzy na temat praw i obowiązków dziecka i ucznia oraz procedur postępowania w przypadku łamania tych zasad.
2. Dostarczenie wiedzy na temat przyczyn zachowań agresywnych.
3. Wykształcenie umiejętności rozwiązywania konfliktów oraz radzenia sobie z sytuacją przemocy i agresji.
4. Integracja uczniów w szkole i wzmocnienie więzi.

HARMONOGRAM PRACY:

<i>ZADANIA</i>	<i>TERMIN PRZEPROWADZENIA</i>	<i>ŚRODKI</i>	<i>OSOBA ODPOWIEDZIALNA</i>
1. Diagnoza problemu przemocy i agresji w oczach rodziców.	wrzesień 2014 r.	Ankieta dla rodziców, n-li i uczniów	- Przygotowanie ankiet: A. Okonek, wychowawcy, n-le - Podsumowanie wyników w klasie: wychowawcy - Podsumowanie wyników w szkole: A. Okonek
2. Przedstawienie wyników badań	październik 2014r.	Opracowania ankiet	A. Okonek
3. Wypracowanie wniosków do pracy	listopad 2104r.	Tabele wniosków ZW na poziomach nauczania	Przewodniczący Zespołów wychowawczych SP i Gim., członkowie zespołów
4. Wypracowanie klasowych zasad przeciwdziałania agresji słownej i fizycznej	1.12.2014	Wg pomysłu klas	Wychowawca
5. Zajęcia obejmujące profilaktykę przemocy i agresji w szkole. Wdrażanie wniosków w życie.	listopad/kwiecień 2014/2015	godziny do dyspozycji wychowawcy klasowego, dyżury, ulotki	- Przygotowanie scenariuszy zajęć: A. Okonek, wychowawcy pedagog/psycholog szkolny
6. Pedagogizacje rodziców	II semestr	Podczas zebrań z rodzicami i indywidualnych spotkań	Wychowawcy
7. Przeprowadzenie zajęć wychowawczych w klasach nt. agresji słownej i fizycznej	od grudnia do czerwca 1x w każdym semestrze	Scenariusze zajęć	Wychowawcy klas
8. Próba przeprowadzenia szkolenia dla rodziców „Wychowanie bez klapsa”	III- V 2015	Program szkolenia	Pedagog szk., Psycholog szk.
9. Diagnoza samopoczucia ucznia w szkole oraz stopnia rozprzestrzeniania się zachowań agresywnych.	maj 2015 r.	Ankieta dla uczniów/ rodziców	Przygotowanie ankiet: A. Okonek/wychowawcy - Podsumowanie wyników w klasie: wychowawcy - Podsumowanie wyników rodziców: A. Okonek
10. Szkolny tydzień przeciw agresji.	maj 2015 r.	Warsztaty podsumowujące	- Wychowawcy klas, pedagog, psycholog szkolny, RSU
11. Zawieszenie szkolnej gazetki okolicznościowej w całości poświęconej problematyce przemocy i agresji w szkole.	gazetka czerwiec 2015 r.	Gazetka	- Opiekunowie gazetki szkolnej.

Przewiduje się możliwość modyfikacji programu w zależności od specyfiki i potrzeb klasy.

Propozycje działań w tygodniu bez agresji maj 2015

W tygodniu poprzedzającym „Tydzień bez agresji. Nie bądź obojętny”, wychowawcy powinni zapoznać uczniów z tematyką i zasadami w/w dni.

1. kolory **Codziennie** obowiązujący inny kolor ubrania - od barw ciemnych do jasnych:

- poniedziałek - granatowy,
- wtorek - brązowy,
- środa - zielony,
- czwartek - czerwony,
- piątek - żółty.

Do tej kolorystyki powinni dostosować się uczniowie i nauczyciele.

2. „Agresji mówimy STOP!” - działania twórcze uczniów na poziomach klasowych (plakaty, filmy, scenki, wiersze itp.)
3. Dla dzieci młodszych wspólna lektura Małgorzaty Musierowicz „Bijacz” z omówieniem
4. Ogłoszenie plebiscytu na Damę i Dżentelmena szkoły
5. Konkursy na klasową gazetkę tematyczną „Agresji mówimy STOP”
6. „Dzień bez wulgaryzmów” - regulamin dnia układa wcześniej RSU SP i GIM
7. Podsumowanie Tygodnia – piątek, apel

***PRZYKŁADOWE SCENARIUSZE
ZAJĘĆ
Z ZAKRESU PROFILAKTYKI
PRZEMOCY I AGRESJI
W SZKOLE***

ZAJĘCIA 1

TEMAT: „TWORZYMY KLASOWY KODEKS ZASAD PRZECIWKO PRZEMOCY”

CELE:

- wzrost poczucia bezpieczeństwa ucznia w klasie i szkole,
- wzmocnienie więzi między uczniami w klasie,

Potrzebne materiały: Duży arkusz papieru, pisaki.

WPROWADZENIE:

Rozpoczynamy zajęcia od zapoznania uczniów z Polską Deklaracją Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie (załącznik nr 5), która została przygotowana w grudniu 1995 roku na II Ogólnopolskiej Konferencji na temat Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

ĆWICZENIE NR 1.

Prosimy każdego ucznia, aby zastanowił się nad swoim zachowaniem wobec kolegów i koleżanek, nad tym jak traktuje innych, czy czasem zdarza się używać przemocy (rozumianej bardzo szeroko) oraz co mógłby zmienić w swoim zachowaniu, aby inni poczuli się lepiej.

Rozdajemy każdemu arkusz pt. „Co mogę zrobić, aby innym w mojej klasie żyło się lepiej” (załącznik nr 6 i 7) i prosimy o wpisanie własnych propozycji, które będą jednocześnie osobistą deklaracją wobec wszystkich.

Po wykonaniu zadania zbieramy arkusze.

ĆWICZENIE NR 2.

„ TWORZYMY KLASOWY KODEKS ZASAD PRZECIWKO PRZEMOCY”

Dzielimy klasę na 4 - 5-osobowe zespoły, w których mają powstać własne zasady traktowania siebie nawzajem (i kar za znęcanie się nad innymi). Pomagamy uczniom w tworzeniu tych zasad.

Następnie spisujemy wszystkie propozycje na tablicy i wybieramy wspólnie metodą głosowania te, które zaakceptowała większość klasy. Przegłosowane zasady zapisujemy na dużej płachcie papieru. Wieszamy ją w widocznym miejscu . Wszyscy uczniowie po kolei podpisują ustalone zasady.

Od tego momentu klasa zobowiązuje się je przestrzegać. Co jakiś czas uczniowie wspólnie z wychowawcą powinni wracać do swojego kodeksu i sprawdzać czy jest przestrzegany (można powołać osobę za to odpowiedzialną). Jeśli któraś z norm została przekroczona, sprawca powinien ponieść konsekwencje . Przy tworzeniu Klasowego Kodeksu należy pamiętać, że poza innymi pomysłami powinny się tam znaleźć takie propozycje:

- nie znęcamy się nad innymi uczniami,
- staramy się pomóc uczniom, nad którymi się ktoś znęca,
- informujemy dorosłych nad którymi się ktoś znęca,
- włączamy do rozmów i wspólnych zajęć osoby, które stoją na uboczu.

PODSUMOWANIE:

Rozmawiamy trochę dłużej o korzyściach wyniesionych ze spotkań, o refleksjach płynących z doświadczeń przeżytych w trakcie ćwiczeń.

ARKUSZ UCZUĆ I ZACHOWAŃ OFIARY PRZEMOCY

/Załącznik do scenariusza/

NR SCENKI	UCZUCIA I EMOCJE OFIARY	CO DANA OSOBA POWINNA ZROBIĆ
1		
2		
3		

/Załącznik do scenariusza/

- a. Widzisz w szatni jak grupka starszych uczniów próbuje zabrać młodszemu pieniądze.
- b. Twoje koleżanki obgadują w nieprzyjemny i obraźliwy sposób nieobecną dziewczynę. To nie jest twoja przyjaciółka ale denerwuje cię treść ich rozmowy.
- c. Na twoich oczach koledzy chowają teczkę uczniowi, któremu wszyscy dokuczają. Uczeń bezskutecznie szuka teczki, podczas gdy inni się śmieją.
- d. Twoje koleżanki nie chcą rozmawiać z jedną dziewczyną z klasy. Uważają, że się wywyższa i przy każdej okazji wyśmiewają się z niej. Ty uważasz, że dziewczyna jest fajna i nie zasługuje na takie traktowanie.

LUB ZAJĘCIA 2

TEMAT: BUDOWANIE ZASAD I NORM KLASOWEGO WSPÓLŻYCIA WŚRÓD UCZNIÓW.

Cele:

Uczniowie po zajęciach:

- znają zasady i normy funkcjonowania w klasie,
- dbają o przestrzeganie zasad współżycia klasowego,
- analizują mocne strony osobowości swojej oraz kolegów,
- mają świadomość swojej wartości dla kolegów i koleżanek.

Czas: 2 x 45'

Metody pracy:

- praca w kręgu,
- dyskusja klasowa,
- gry i zabawy,
- rysunek.

Materiały:

- identyfikatory,
- szary papier,
- kredki, pisaki, pastele,
- papier kolorowy samoprzylepny.

Przebieg zajęć:

1. Przywitanie się z uczniami w klasie.
2. Krótka prezentacja wyników przeprowadzonych badań ankietowych, tematyki spotkania oraz celów zajęć.
3. Autoprezentacja prowadzących i uczestników zajęć.
Po przypięciu identyfikatorów prowadzący podają następującą instrukcję:
Powiedz coś o swojej rodzinie, zainteresowaniach, hobby, sposobach spędzania wolnego czasu oraz jeżeli jest coś co chciałbyś, aby koledzy o Tobie wiedzieli.
4. Zabawa ruchowa integracyjna: Wszyscy, którzy...
5. Wypracowanie zasad i norm funkcjonowania uczniów w klasie.
Prowadzący proszą, aby każdy uczeń wypisał na kartce jakie zachowania lubi, a jakie mu szczególnie przeszkadzają u kolegów w klasie.
Następnie zbierają karteczki od uczniów i spisują na arkuszach zbiorczych podane zachowania pozytywne i negatywne z zaznaczeniem częstotliwości typowania.
W dalszym ciągu zajęć prowadzący wspólnie z klasą przeformułują podane zachowania na zasady i normy postępowania w formie pozytywnych stwierdzeń.
6. Zawarcie kontraktu z uczniami odnośnie zgody na przestrzeganie wypracowanych zasad i norm na zajęciach i również poza nimi (w klasie, poza klasą; w szkole, poza szkołą).
7. Ćwiczenia integracyjne Drzewo darów.

Prowadzący dzieli klasę na 3 grupy. Pierwsza grupa rozpoczyna rysowanie drzewa na dużym arkuszu papieru, w tym czasie pozostałe dwie grupy uczniów wypisują na listkach wyciętych z samoprzylepnego papieru swoje dary dla klasy. Po około 5 minutach kolejna grupa przystępuje do kontynuowania rysowania drzewa. Rotacja trwa aż wszyscy uczniowie będą mieli okazję stworzyć wspólny rysunek i przygotować listki z darami.

Następnie uczniowie zawieszają arkusz z rysunkiem drzewa i wszyscy po kolei umieszczają na nim swoje *listki darów* dla klasy.

Na koniec ćwiczenia prowadzący proszą, aby uczniowie w kręgu odpowiedzieli na pytanie: *Jak się czułeś podczas rysowania? Czy wymyślenie darów dla klasy było trudne?*

8. Praca w kręgu - uczniowie zapraszają się nawzajem do wypowiedzi:
Co ważnego dla siebie i kolegów wynosisz z tych zajęć?

Ewaluacja pisemna:

1. Co Ci się podobało, a co chciałbyś zmienić na tych zajęciach?
2. Co ważnego dla Ciebie wydarzyło się na tych zajęciach?
3. Czy sądzisz, że kontynuowanie tego typu zajęć przyniosłoby korzyści Tobie i Twojej klasie?

ZAJĘCIA 3

TEMAT: „CO TO JEST PRZEMOC? ”

CELE:

- zawarcie kontraktu
- dostarczenie informacji na temat zjawiska przemocy.

WPROWADZENIE

Od dzisiaj rozpoczynamy w naszej szkole wdrażanie „Wewnątrz szkolnego programu przeciwdziałania przemocy i agresji w szkole.”

Przez kolejne trzy spotkania (w ramach godzin wychowawczych) będziemy zajmować się problematyką przemocy w szkole. Wiemy, że takie sytuacje się zdarzają. Być może wśród nas są osoby, które kiedyś użyły przemocy, albo padły jej ofiarą. Nie będziemy na zajęciach ujawniać tych osób. My zajmiemy się zmniejszaniem przemocy w szkole i zrobimy tak, że będzie żyło się w niej miło i spokojnie.

PRZYJĘCIE ZASAD PRACY Z KLASĄ

Chcielibyśmy, aby na zajęciach obowiązywały następujące zasady :

1. Jedna osoba mówi – reszta słucha, nie przerywa wypowiedzi.
2. Zwracamy się do siebie tylko po imieniu.
3. Nie oceniamy wypowiedzi koleżanki / kolegi.
4. Mówimy o konkretnym zachowaniu a nie o osobie.
5. Zwracamy uwagę na wszystkich uczniów, szczególnie tych mniej aktywnych i wycofujących się.
6. Zasada tajemnicy grupy – to, co się dzieje pozostanie między nami.

FORMA PROWADZENIA ZAJĘĆ:

Dla uzyskania lepszego kontaktu z klasą proponujemy każde zajęcia przeprowadzać siedząc w kręgu lub w innej swobodnej formie.

ĆWICZENIE NR 1

„BURZA MÓZGÓW” NA TEMAT PRZEMOCY.

Zachęcamy uczniów do podawania skojarzeń dotyczących przemocy i agresji. Wszystkie pomysły zapisujemy na tablicy. Przy odpowiedniej ilości prosimy pierwszego ochotnika o zakreślenie tych skojarzeń, które dotyczą przemocy fizycznej.

Następny uczeń zakreśla innym kolorem skojarzenia związane z przemocą psychiczną.

Na podstawie tego podziału omawiamy charakterystykę zjawiska przemocy posiłkując się załączonym schematem (załącznik nr 1), a także koniecznie należy omówić definicję znęcania się.

Uczeń jest ofiarą znęcania się wtedy, kiedy narażony jest na powtarzające się negatywne działania i ataki ze strony innego ucznia lub całej grupy. Może to być znęcanie się jawne np. bicie, zabieranie pieniędzy i rzeczy, niszczenie rzeczy, obrażanie w sposób dokuczliwy, wyśmiewanie itp.

Może również mieć formę ukrytą np. obgadywanie, izolowanie, wykluczanie z grupy.

ĆWICZENIE NR 2

„MITY O PRZEMOCY”

Nauczyciel odczytuje hasła z arkusza „Mity o przemocy” (załącznik nr 2) i próbuje nawiązać dyskusję z klasą na temat każdego z mitów. Kończy ją zakomunikowaniem stwierdzenia, które jest w ramce i wyjaśnieniem dlaczego tak jest.

ĆWICZENIE NR 3

„SYTUACJE ZWIĄZANE Z PRZEMOCĄ”

Dzielimy uczniów na 4-osobowe grupki. Prosimy, aby każda grupa przypomniała sobie sytuacje związane z przemocą i agresją wśród uczniów jakie pamięta z ostatniego roku (bez podawania nazwisk) i zapisała je na kartce.

Następnie rozmawiamy z uczniami o przytoczonych przykładach. Możemy kierować rozmowę zadając pytania np. Co o tym myślicie?, Jak czuła się osoba pokrzywdzona? Dlaczego do tego doszło? Czy to było sprawiedliwe?

ĆWICZENIE NR 4

„PRZYCZYNY ZACHOWAŃ AGRESYWNYCH”

Klasa dzieli się losowo na 4-5-osobowe grupki (np. poprzez odliczanie). Uczniowie mają zastanowić się nad odpowiedzią na pytanie: „Dlaczego jedni uczniowie znęcają się nad innymi?” i zapisać je na kartce.

Wszystkie pomysły zapisujemy na tablicy. Powinny pojawić się takie pomysły jak: - bicie w domu, - agresja rodziców, - potrzeba dominacji i władzy.

PODSUMOWANIE ZAJĘĆ:

Zachęcamy każdego ucznia z klasy, aby dokończył zdanie: „Na dzisiejszych zajęciach dowiedziałem się, że:.....”

ZAJĘCIA 4

TEMAT: „RADZĘ SOBIE Z SYTUACJĄ TRUDNĄ”

CELE:

- zdobycie umiejętności analizy sytuacji konfliktowej (wyodrębnienie potrzeb, uczuć i zachowań),
- nauka wyrażania uczuć i potrzeb w takich sytuacjach,
- ćwiczenie reagowania w sytuacji przemocy.

WPROWADZENIE:

Sytuacje przemocy czy znęcania mogą przytrafić się każdemu. Wiele osób nie wie jak się wtedy zachować. Dlatego też dzisiaj będziemy chcieli wspólnie wymyślić i nauczyć się radzić sobie w trudnych sytuacjach.

ĆWICZENIE NR 1 „ĆWICZYMY REAGOWANIE W SYTUACJACH PRZEMOCY”

Prosimy chętnych do odgrywania scenek. Jedna osoba może zagrać tylko w jednej scenie. Odgrywamy 3 scenki po kolei. Po każdej z nich główny aktor dzieli się swymi odczuciami i mówi czy to było dla niego trudne czy łatwe doświadczenie. Pozostali w klasie w skupieniu przypatrują się.

SCENKA NR 1

Jackowi bardzo chce się pić. W czasie krótkiej przerwy biegnie do szkolnego sklepiku i ustawia się jako jeden z pierwszych, pewny, że zdąży się napić. Gdy już dochodzi do okienka, Adam, chłopak z innej klasy, wypycha go z kolejki mówiąc: „Spadaj, ja tu stałem”

SCENKA NR 2

Na boisku podczas przerwy podchodzą do ciebie dwaj silni, dobrze zbudowani chłopcy i mówią: ”Dawaj 10 złotych”

SCENKA NR 3

Twoja dobra koleżanka mówi przy tobie do drugiej dziewczyny coś obraźliwego o tobie a także wyśmiewa się z twojego ubrania.

Następnie dzielimy klasę na 4- osobowe grupki i każdy dostaje do wypełnienia arkusz uczuć i zachowań ofiary przemocy (załącznik nr 3).

ĆWICZENIE NR 2 „BEZPIECZNE – NIEBEZPIECZNE”

Odczytujemy kolejne sytuacje i rozmawiamy z uczniami jak zachować się bezpiecznie w każdej z nich. Chodzi o to, aby pokazać uczniom, że w pewnych sytuacjach bezpieczniej jest ulec niż narazić się na pobicie. Należy podkreślić, że tonie jest wtedy tchórzostwo ale obrona siebie.

Sytuacje:

1. Na korytarzu podchodzi do ciebie grupka chłopców i zaczyna cię kopać. Niedaleko jest nauczyciel i dużo uczniów.
2. Wychodzisz ze szkoły późnym wieczorem, jest ciemno i pusto. Podchodzi do ciebie grupka wysokich chłopaków, mają noże. Grożą i chcą abyś oddał im pieniądze bo inaczej potną mi ubranie albo zrobią coś gorszego.

3. Trzy osoby niszczą twój plecak w szatni. Wokół jest pełno uczniów.

ĆWICZENIE NR 3

„ĆWICZYMY POMAGANIE OSOBIE, KTÓRA ZNALAZŁA SIĘ W SYTUACJI PRZEMOCY”

Dzielimy klasę na małe grupki. Każda z nich otrzymuje kartkę z zestawem sytuacji. Uczniowie po odczytaniu ich mają odpowiedzieć na trzy pytania:

1. Co czuje osoba poszkodowana?
2. Dlaczego te osoby użyły przemocy?
3. W jaki sposób mógłbyś pomóc osobie poszkodowanej?

SCENARIUSZE (załącznik nr 4):

- a. Widzisz w szatni jak grupka starszych uczniów próbuje zabrać młodszemu pieniądze.
- b. Twoje koleżanki obgadują w nieprzyjemny i obraźliwy sposób nieobecną dziewczynę. To nie jest twoja przyjaciółka ale denerwuje cię treść ich rozmowy.
- c. Na twoich oczach koledzy chowają teczkę uczniowi, któremu wszyscy dokuczają. Uczeń bezskutecznie szuka teczki, podczas gdy inni się śmieją.
- d. Twoje koleżanki nie chcą rozmawiać z jedną dziewczyną z klasy. Uważają, że się wywyższa i przy każdej okazji wyśmiewają się z niej. Ty uważasz, że dziewczyna jest fajna i nie zasługuje na takie traktowanie.

POSUMOWANIE ZAJĘĆ:

Każdego ucznia zachęcamy, aby dokończył zdanie: „Na zajęciach nauczyłem się, że.....”

ZAJĘCIA 5

TEMAT: WYRABIANIE U UCZNIÓW UMIEJĘTNOŚCI ROZPOZNAWANIA ZACHOWAŃ AGRESYWNYCH.

Cele:

Uczniowie po zajęciach:

- potrafią rozpoznawać zachowania agresywne,
- mają świadomość jakie uczucia przeżywa obiekt agresji.

Czas: 2 x 45'

Metody pracy:

- praca w kręgu,
- burza mózgów,
- debata za i przeciw,
- gry i zabawy,
- socjodrama.

Materiały:

- szary papier,
- pisaki,
- scenki,
- nożyczki,
- taśma klejąca.

Przebieg zajęć:

1. Przywitanie się z uczniami w klasie.

2. Prowadzący proszą uczniów, aby wypowiedzieli się na temat: *Czy od czasu poprzednich zajęć wydarzyło się coś o czym chciałbyś powiedzieć? Powiedz jak się czujesz dzisiaj?*

3. Zabawa: **Imię z przymiotnikiem.**

Prowadzący proszą: Podaj swoje imię z przymiotnikiem rozpoczynającym się pierwszą literą Twojego imienia (*najlepiej, żeby był to przymiotnik określający Ciebie*).

Jeżeli uczeń będzie miał trudności z wymyśleniem przymiotnika, prowadzący poprosi klasę o pomoc.

4. Burza mózgów - **Podaj z czym kojarzy Ci się słowo agresja.**

Prowadzący spisują podawane skojarzenia na arkuszach papieru porządkując je w następujących kategoriach:

Δ agresja słowna,

Δ agresja fizyczna,

Δ agresja wobec jednostki,

Δ agresja wobec grupy społecznej lub całego społeczeństwa,

Δ agresja wobec istot żywych,

Δ agresja wobec przedmiotów.

5. Ćwiczenie uświadamiające uczniom częstotliwość stykania się z określonymi rodzajami agresji.

Prowadzący rozdają uczniom po 5 scenek z zadaniem umieszczenia ich przy 5 wybranych rodzajach agresji (wypisanych w poprzednim ćwiczeniu), z którymi najczęściej się stykają aktualnie.

Następnie prowadzący krótko podsumowują ćwiczenie. Komentują jego wyniki w nawiązaniu do badań ankietowych przeprowadzonych w klasie.

6. Ćwiczenie uwrażliwiające uczniów na rozpoznawanie zachowań agresywnych.

Prowadzący podają instrukcję: *Oceń, czy niżej wymienione zachowanie jest przejawem agresji czy nie, poprzez zajęcie miejsca pod napisem **tak** lub **nie**.*

Rodzaje zachowań:

- **Marcin wychodząc z klasy niechcący potrącił kolegę.**
- **Janek podstawił nogę biegnącej koleżance.**
- **Chłopiec wyśmiewał się z kolegi, którego plecak mu się nie podobał.**
- **Jacek kopnął ławkę, gdy przechodząc uderzył się o nią.**
- **Magda wydrapała na ławce napis "Kaśka jest głupia".**
- **Zosia zabrała liścik adresowany do innej osoby i odczytała go głośno.**
- **Zenek zabił komara, który usiadł mu na rękę.**
- **Wiesiek powiedział do kolegi "Ty idioto".**
- **Na dyskotecę Jurek głośno mówił o Maćku, że nie umie tańczyć.**
- **Koledzy nazwali Łukasza "Gruby".**
- **Małgosia poinformowała koleżanki, że siostra Joasi leży w szpitalu.**
- **Janek wrzasnął głośno, gdy nie trafił do kosza.**
- **Filip rzucił tornister kolegi na ziemię.**
- **Basia powiedziała Krysi, że Monika obmawiała ją.**
- **Krzysiek przewrócił kolegę podczas gry w piłkę.**

7. Próba stworzenia definicji agresji - praca w grupach.

Prowadzący dzieli klasę na 5 grup prosząc, aby uczniowie w każdej z nich spróbowali sformułować odpowiedzi na pytanie: Co to jest agresja?

Następnie przedstawiciele grup prezentują wypracowane propozycje. Kolejnym krokiem jest skonstruowanie wspólnej wersji definicji.

W wypracowanej definicji należy uwzględnić, że agresja jest działaniem celowym, zamierzonym, skierowanym przeciwko osobie i mającym na celu wyrządzenie krzywdy psychicznej lub fizycznej.

8. Zabawa ruchowa: **Zwierzyniec.**

9. Ćwiczenie: **Wewnętrzne Ja - Zewnętrzne Ja.**

Prowadzący proszą, aby uczestnicy zajęć na dwóch złożonych arkuszach papieru szarego obrysowali kontur postaci jednego z uczniów i wycięli obrysowane sylwetki. Obie postacie stanowią jedną osobę - Marcina. Na jednej sylwetce należy napisać Marcin, a na drugiej wewnętrzne Ja Marcina. Wewnętrzne Ja Marcina symbolizuje jego poczucie własnej wartości, przeżycia, myśli, nastroje, na które ma wpływ on sam oraz zachowania i wypowiedzi innych ludzi.

Postać Marcina trzyma na kolanach jeden z uczniów, a postać z napisem wewnętrzne Ja Marcina należy położyć na podłodze w środku kręgu.

Następnie prowadzący odczytuje głośno opowiadanie o przeżyciach Marcina, a uczniowie odrywają kawałek postaci wewnętrznego Ja, gdy usłyszą o sytuacji, która ich zdaniem zraniła Marcina (A. Kołodziejczyk, 1997).

Opowiadanie:

Poprzedniego wieczoru Marcin zasiedział się trochę dłużej u swego kolegi Maćka. Gdy wrócił późno do domu, ojciec skrzyczał go, że nie odrobił lekcji (oderwijcie kawałek Wewnętrznego Ja Marcina).

Rano, gdy się obudził, przypomniał sobie, że nie odrobił pracy domowej z matematyki. Pomyślał, że może mu grozić jedynka na zakończenie semestru (oderwijcie kawałek Wewnętrznego Ja Marcina).

Podczas lekcji języka polskiego Marcin rozmawiał z kolegą. Nauczyciel skarcił go i wpisał uwagę do dzienniczka (oderwijcie kawałek Wewnętrznego Ja Marcina).

Na lekcji WF grał w piłkę nożną. Miał dobrą okazję do strzelenia bramki, ale jej nie wykorzystał. Koledzy mieli do niego pretensje (oderwijcie kawałek Wewnętrznego Ja Marcina).

Był głodny, zaczął szukać kanapki w swojej teczce, ale przypomniał sobie, że rano w pośpiechu jej nie zabrał (oderwijcie kawałek Wewnętrznego Ja Marcina).

Podczas następnej lekcji nauczycielka podzieliła klasę na kilka grup, ale on nie miał ochoty pracować w swojej grupie. Koleżanki i koledzy mieli do niego o to pretensje (oderwijcie kawałek Wewnętrznego Ja Marcina).

Kiedy wracał ze szkoły autobusem, siedział i myślał o wydarzeniach, jakie przytrafiły mu się tego dnia. Nie zauważył, że obok niego stał starszy pan. Gdy to zobaczył zawstydział się, że nie ustąpił mu miejsca (oderwijcie kawałek Wewnętrznego Ja Marcina) (A. Kołodziejczyk, 1997, s. 43-44).

Po zakończeniu opowiadania prowadzący proszą, aby uczniowie porównali wielkość pozostałego Wewnętrznego Ja z postacią Marcina trzymana, przez jednego z uczniów oraz powiedzieli o tym jak według nich czuje się teraz Marcin i co myśli o sobie.

Prowadzący następnie proszą, aby uczniowie zastanowili się co mogliby zrobić, albo powiedzieć Marcinowi, aby poczuł się lepiej. W trakcie ponownego czytania opowiadania uczniowie podają pomysły na poprawienie samopoczucia Marcina i jednocześnie dokleją uprzednio oderwane części *Wewnętrznego Ja*, a sklejoną postać porównują z początkowym *Zewnętrznym Ja*.

Na zakończenie prowadzący proponują, aby uczniowie podzielili się swoimi odczuciami i refleksjami oraz własnymi doświadczeniami z podobnych sytuacji (A. Kołodziejczyk, 1997).

10. Rundka końcowa - prowadzący proszą uczniów o odpowiedź na pytanie:
Z jakimi uczuciami wychodzisz po zajęciach?

Ewaluacja pisemna:

1. Czy było na tych zajęciach coś co Cię szczególnie poruszyło?
2. Z jakimi refleksjami wychodzisz po tych zajęciach?

ZAJĘCIA 6

TEMAT: SPOSOBY KONSTRUKTYWNEGO WYRAŻANIA ZŁOŚCI.

Cele:

Uczniowie po zajęciach:

- potrafią rozpoznawać uczucie złości u siebie i u innych,
- znają sposoby konstruktywnego wyrażania uczuć typu złość, gniew, niezadowolenie,
- rozumieją znaczenie umiejętności wyrażania złości w sposób akceptowany społecznie.

Czas: 2 x 45'

Metody pracy:

- praca w kręgu,
- burza mózgów,
- rysunek,
- praca w grupach,
- dyskusja klasowa,
- mini wykład.

Materiały:

- szary papier,
- kartki do rysowania,
- kredki, pisaki, pastele,
- szpilki, magnesy, taśma klejąca.

Przebieg zajęć:

1. Przywitanie.

2. Rundka wstępna.

Prowadzący proszą uczniów, aby określili swój aktualny nastrój porównując go do pogody.

3. Ćwiczenie: **Ściana złości**

Prowadzący podają instrukcję: *Narysuj w sposób symboliczny złość.*

Po wykonaniu rysunków uczniowie przypinają je na jednej ścianie. Wszyscy uczestnicy zajęć oglądają wystawę, a następnie podają nasuwające im się skojarzenia.

Prowadzący zapisują wypowiedzi grupując je w następujących kategoriach: uczucia, zachowania, przyczyny. W oparciu o wypracowane plakaty prowadzący rozmawiają z uczniami na temat złości.

4. Zabawa ruchowa - "**Ludzie do ludzi**".

5. Praca w grupach - **Sposoby wyrażania złości.**

Prowadzący dzielą klasę na 5 grup prosząc, aby uczniowie w zespołach zapisali w jaki sposób ludzie wyrażają złość, starając się znaleźć jak najwięcej takich sposobów, które nie ranią innych. Następnie prowadzący zapisują wypracowane w grupach sposoby na arkuszach zbiorczych. Po czym podsumowują ćwiczenie

podkreślając, że istnieje wiele sposobów wyrażania złości, które pozwalają odreagować napięcia nie czyniąc krzywdy innym.

6. Dyskusja klasowa na temat:

1. Co by było, gdyby ludzie nie wyrażali w ogóle tak zwanych negatywnych uczuć (złość, gniew, niezadowolenie)?

2. Jakie dostrzegasz pozytywne aspekty wyrażania złości, gniewu i niezadowolenia?

Mini wykład prowadzących dotyczący szkodliwości blokowania ekspresji uczuć oraz korzyści płynących z konstruktywnego ich wyrażania.

7. Rundka w kręgu: **Co ważnego dla siebie wynosisz z tych zajęć?**

Ewaluacja pisemna:

1. Czy dowiedziałeś się na dzisiejszych zajęciach czegoś co może wpłynąć na Twoje zachowanie?

2. Czy sądzisz, że te zajęcia były ważne dla Ciebie i Twojej klasy? Jeżeli tak, napisz z jakiego powodu.

Pedagog dysponuje również innymi scenariuszami do wglądu.

BIBLIOGRAFIA

Kołodziejczyk A., Czerniewska E., Kołodziejczyk T., **Spójrz inaczej. Program zajęć wychowawczo-profilaktycznych dla klas 1-3 szkół podstawowych**, Wydawnictwo ATE s.c., Skarżysko Kamienna 1997

Kołodziejczyk A., Czerniewska E., Kołodziejczyk T., **Spójrz inaczej. Program zajęć wychowawczo-profilaktycznych dla klas 4-6 szkół podstawowych**, Wydawnictwo ATE s.c., Skarżysko Kamienna 1997

Kołodziejczyk A., Czerniewska E., Kołodziejczyk T., **Spójrz inaczej. Program zajęć wychowawczo-profilaktycznych dla klas 7-8 szkół podstawowych**, Wydawnictwo ATE s.c., Skarżysko Kamienna 1998

Kołodziejczyk A., Czerniewska E., Kołodziejczyk T., **Spójrz inaczej. Program zajęć wychowawczo-profilaktycznych dla szkół podstawowych**, Wydawnictwo ATE s.c., Starachowice 1998

Kopeczek J., **Praca metodami psychoaktywnymi**, Wydawnictwo ODP, Tarnobrzeg 1998

Rojewska J., **Grupa bawi się i pracuje, cz. II**, Oficyna Wydawnicza UNUS, Wrocław 2000

Tokarczuk O. (red.), **Grupa bawi się i pracuje**, Oficyna Wydawnicza UNUS, Wrocław 1994

Hamer H., **Program lekcji wychowawczych dla uczniów wyższych klas szkół podstawowych oraz uczniów liceów i techników**, Wydawnictwo Veda, Warszawa 1993

Bleja-Sosna B., Oporska J., Składanowska M., **Poradnik dydaktyczny. Godziny wychowawcze IV-VI**, Wydawnictwi Bea, Toruń

Bleja-Sosna B., Składanowska M., **Poradnik dydaktyczny. Godziny wychowawcze. Gimnazjum I-III**, Wydawnictwi Bea, Toruń 2001

Gruszka M., Janiak I., Prarat J., **Scenariusze godzin wychowawczych dla szkoły podstawowej**, Wydawnictwo Harmonia, Gdańsk 2003

Gruszka M., Janiak I., Prarat J., **Scenariusze godzin wychowawczych dla gimnazjum i szkół ponadpodstawowych**, Wydawnictwo Harmonia, Gdańsk 2007

Dudziak U., **Wychowanie w klasie szkolnej. Scenariusze godzin wychowawczych dla szkół ponadgimnazjalnych**, Wydawnictwo WSIP, Warszawa 2002

Grzesiak E., Janicka-Szysko R., Steblecka M., **Komunikacja w szkole. Scenariusze godzin wychowawczych**, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2004

strony internetowe